

การเสวนาเครือข่ายการดูแลรักษาฟันฟุสภาพผู้ป่วยปากแห้งเพดานโหว่ภาคเหนือ

“การสนับสนุนการทำงานสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปากแห้งเพดานโหว่”

วันศุกร์ที่ 3 ธันวาคม 2564

ผ่านทางระบบ Zoom Meeting

1. ความเป็นมา

ภาวะปากแห้งเพดานโหว่ เป็นความผิดปกติแต่กำเนิด ในประเทศไทยถือเป็นลำดับที่ 3 รองจากโรคหัวใจพิการและพิการแขนขา ครอบครัวที่มีทารกและเด็กพิการแต่กำเนิด มักจะได้รับผลกระทบทั้งตัวผู้ป่วยและครอบครัว ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาที่เพิ่มสูงขึ้น บางครอบครัวจึงไม่สามารถพาเด็กไปรับการรักษาฟันฟุอย่างต่อเนื่องได้ แม้การรณรงค์ส่งเสริมความรู้ดังกล่าวได้ขยายไปในวงกว้าง แต่ก็ยังเข้าไม่ถึงกลุ่มเสี่ยงและวัยเจริญพันธุ์ที่ยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการขยายผลเพิ่มขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยทุกๆ สาขาวิชาชีพทั้งทางการแพทย์-การพยาบาล และ ด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขและงานส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งผู้นำชุมชนและอาสาสมัคร

ในปี 2563 ทางโครงการแตงเดิมนรอยยิ้มสดใสให้น้อง โดย มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค และวาย.เอ็ม.ซี.เอ.เชียงราย ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย และเครือข่าย ได้จัดการเสวนาซึ่งเน้นเรื่องความร่วมมือป้องกันภาวะผิดปกติแต่แรกเกิด และ การรักษาฟันฟุสภาพอย่างครอบคลุมต่อเนื่อง ซึ่งมีข้อเสนอที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการในระดับปฐมภูมิ คือ ให้การป้องกัน-รักษาและฟันฟุภาวะปากแห้งเพดานโหว่ เป็นงานเชิงรุก เพิ่มการเยี่ยมผู้ป่วยปากแห้งเพดานโหว่ เข้าไปในงานเยี่ยมบ้านของรพ.สต., อสม. เพื่อการดูแลต่อเนื่อง มีการจัดอบรม ความรู้-ทักษะการให้คำแนะนำ-ให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวคนป่วย (ทุกอาการโรค) ให้บุคลากร ANC., COC. และ อสม. มีการประสานงานกับสหวิชาชีพที่ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมอาชีพที่จำเป็นแก่ครอบครัวผู้ป่วยฯ

2. หลักการและเหตุผล

ภาวะปากแห้งเพดานโหว่ เป็นความผิดปกติแต่กำเนิด ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของใบหน้า มีปัญหาในการดูดกลืน การพูด การได้ยิน ปัญหาการติดเชื้อของหูชั้นกลาง และการติดเชื้อของของระบบทางเดินหายใจ ปัญหาในช่องปาก และปัญหาทางด้านจิตใจทั้งในผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งความผิดปกติเหล่านี้มีความซับซ้อน และใช้เวลาในการรักษาที่ยาวนาน ตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งอายุมากกว่า 15 ปี โดยกระบวนการดูแลรักษาแบบบูรณาการ ของผู้ที่มีความรู้ มีความชำนาญเฉพาะด้านหลากหลายสาขาวิชาชีพ ผู้ป่วยที่ยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล มักมีความยากลำบากเข้าถึงการรักษาได้ในเวลาที่เหมาะสม และรับการรักษาฟันฟุสภาพต่อเนื่องหลังจากการผ่าตัดฯ ได้อย่างครอบคลุม ด้านหู คอ จมูก โดยเฉพาะด้านอนามัยช่องปากและฟัน ซึ่งจะมี

ผลสำคัญต่อการพูดและสื่อภาษาในระยะต่อไป และส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อ พัฒนาการตามวัยของผู้ป่วยให้
ได้ใกล้เคียงกับเด็กส่วนใหญ่ทั่วไป และ จะมีผลต่อคุณภาพการมีชีวิตร่วมในสังคมได้อย่างเป็นปกติในที่สุด

การดูแลรักษาและฟื้นฟูภาวะปากแหว่งเพดานโหว่ เป็นการพยาบาลแบบองค์รวม (Holistic Care) ครอบคลุมรอบด้าน (Comprehensive Care) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีสุขภาพที่ดี มีความรู้สึกที่เป็นสุข สามารถ
ปรับตัวต่อการรักษา และ ดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้
อย่างมีความสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะในหน่วยบริการปฐมภูมิ ซึ่งเป็นผู้ให้บริการระดับแรกที่ ดูแล
สุขภาพประชาชนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนอย่างใกล้ชิดมากที่สุด มีความสำคัญอย่างมากที่จะ
ช่วยให้ กระบวนการดูแลและรักษาฟื้นฟูเด็กปากแหว่งเพดานโหว่ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หากจะช่วยค้นหา ให้
ข้อแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว และส่งต่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาในเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนเข้าใจ
กระบวนการฟื้นฟูตามวัย ที่จำเป็นด้านต่างๆ และมีทักษะในการหนุนเสริมให้ผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชน มี
ส่วนในการดูแลรักษาได้ตามแผนการรักษาอย่างต่อเนื่อง จนผู้ป่วยได้รับการยอมรับให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่าง
เป็นปกติในสังคม

เนื่องจากสถานการณ์โควิด ทำให้ผู้ป่วยมีความยากลำบากในการเดินทาง เข้ารับการรักษาตามแผนการ
รักษาฟื้นฟู ณ โรงพยาบาล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขอนามัย และการมีพัฒนาการด้านต่างๆของผู้ป่วยล่าช้าในแต่ละ
ช่วงวัย เช่นการพูด อาจคิดเสียงซดเซย ละเลยสุขอนามัยดูแลฟันทำให้มีฟันผุมากขึ้น หรือแม้กระทั่งมีปัญหากลืน
ยืน รวมทั้งมีความเครียดจากการที่ครอบครัวถูกกักตัว หรือเกรงการติดเชื้อโควิด-19 จากการแพร่กระจายใน
สถานการณ์ต่างๆ

การมีโอกาสนี้ให้เจ้าหน้าที่โดยเฉพาะระดับปฐมภูมิ ได้ทบทวนความรู้ แบ่งปัน และเรียนรู้ ข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการรักษาฟื้นฟูเพิ่มเติม ตลอดจนรู้วิธีการให้คำแนะนำ แก่ผู้ป่วย พ่อแม่ หรือแม้กระทั่ง
คนในชุมชนในการแก้ไขอุปสรรคต่างๆในเบื้องต้น จะช่วยให้กระบวนการรักษาฟื้นฟูทำได้อย่างเชื่อมโยง และ
ต่อเนื่อง ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้มากขึ้น เนื่องจากในปีนี้ สถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ยังไม่
น่าไว้วางใจ จึงจะจัดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์แบบทางไกล

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นเวทีให้บุคลากรสหสาขาวิชาชีพ 2 สหสาขาวิชาชีพ คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติการด้าน
งานแม่และเด็ก กับ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะในหน่วยบริการปฐม
ภูมิ ได้ทบทวนความรู้ และเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการรักษาฟื้นฟูเพิ่มเติม จากบุคลากรสหสาขา
วิชาชีพหลากหลาย โดยเฉพาะ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติการด้านงานแม่และเด็ก ทันตแพทย์ นักแก้ไขการพูด
หรือนักบำบัดการพูดและการสื่อสาร และนักกิจกรรมบำบัด

2.2 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของบุคลากรสหสาขาวิชาชีพ ในหน่วยงานภาคีเครือข่ายระดับชุมชน
ในการพัฒนากระบวนการรักษาฟื้นฟูชุมชนได้อย่างเชื่อมโยง และต่อเนื่อง ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย
ได้มากขึ้น

2.3 เพื่อรณรงค์การดูแลรักษาและฟื้นฟูภาวะปากแห้งเพดานโหว่ แบบองค์รวม (Holistic Care) ครอบคลุมรอบด้าน (Comprehensive Care) ผู้ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร กลุ่มเสี่ยงที่ยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ผู้ร่วมเสวนา เข้าใจและสามารถให้การบริการการดูแลรักษาและฟื้นฟูภาวะปากแห้งเพดานโหว่ ระดับปฐมภูมิ แบบองค์รวม (Holistic Care) ครอบคลุมรอบด้าน (Comprehensive Care) ได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเพิ่มมากขึ้น

3.2 การปฏิบัติตาม แผนการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยปากแห้งเพดานโหว่อย่างครอบคลุมรอบด้านต่อเนื่อง ของ 2 สหสาขาวิชาชีพ คือพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติการด้านงานแม่และเด็ก กับ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสุขระดับชุมชน ส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาตามแผนการรักษาฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง

4. กลุ่มเป้าหมาย : จำนวน 30-40 คน (อำเภอละ 3-5 ท่าน)

4.1 บุคลากรจากสถานพยาบาลภาครัฐ (สสจ. / สสอ. / รพ.ชุมชน / รพ.สต.) ใน 2 จังหวัด (เชียงราย/พะเยา)

- พยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติการด้านงานแม่และเด็ก / ผดุงครรภ์
- นักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) หรือ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข
- บุคลากรด้านสาธารณสุขระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสนใจ (อสม. / สสอ. / สสจ.)

4.2 ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาคีเครือข่าย-ชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ที่มีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุนการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยที่มีภาวะผิดปกติแต่กำเนิดปากแห้งเพดานโหว่ในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (พะเยา / เชียงราย / เชียงใหม่)

4.3 ผู้ที่เข้าร่วมการเสวนาเครือข่ายดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยปากแห้งเพดานโหว่ภาคเหนือ เมื่อปี 2563

หมายเหตุ : บุคลากรจากสถานพยาบาลภาครัฐ (4.1)

- เชียงราย : อำเภอเมืองเชียงราย / อำเภอเชียงของ / อำเภอแม่สาย / อำเภอแม่จัน / อำเภอแม่ฟ้าหลวง / อำเภอเชียงแสน / อำเภอพาน / อำเภอแม่สรวย / อำเภอเวียงแก่น (9 อำเภอ)
- พะเยา : 9 อำเภอ ของจังหวัดพะเยา และ รพ.สต 8 แห่ง (อำเภอเชียงคำ: รพ.สต. ตำบลร่มเย็น/ รพ.สต. ตำบลน้ำแวน/ รพ.สต. ตำบลเชียงบาน, อำเภอเมืองพะเยา: รพ.สต. ตำบลเม่นาเรือ/ รพ.สต. ตำบลท่าวังทอง/ รพ.สต. ตำบลบ้านต๋อม, อำเภอดอกคำใต้: รพ.สต. ตำบลดงสุวรรณ/ รพ.สต. ตำบลสันโค้ง)

6. วิธีดำเนินการ

6.1 การทบทวนความรู้ เกี่ยวกับ กระบวนการดูแลรักษาฟันฟูในเวลาที่เหมาะสม ตามช่วยอายุ กระบวนการรักษาฟันฟูแบบองค์รวม ครอบคลุมรอบด้าน และ การสังเกตภาวะวิกฤตของการพัฒนาฟันต่างๆ ของผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งเพดานโหว่เพื่อการส่งต่อ

6.2 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การให้บริการระดับปฐมภูมิในช่วงปีที่ผ่านมา แก่ผู้ป่วยปากแห้ง เพดานโหว่ในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การระบาดโควิด-19 การซักถาม และ เสนอแนวทางการ แก้ไขอุปสรรค

6.3 การเสนอกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนส่งเสริมการฝึกพูดของเด็กปากแห้งเพดานโหว่ การ ส่งเสริมฟันบ้านที่มี โฟลัด และการแนะนำการให้นมแม่แก่เด็กปากแห้งเพดานโหว่ รวมทั้ง กิจกรรมสร้าง นิสัยแปร่งฟัน

6.4 การเรียนรู้วิธีการให้คำแนะนำ แก่ผู้ป่วย พ่อแม่ และคนในชุมชน เพื่อการเสริมสร้างความมั่นใจ และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

7. วันที่ และ สถานที่จัด : วันศุกร์ที่ 3 ธันวาคม 2564 ผ่านระบบ Zoom Meeting

8. หน่วยงานร่วมจัดการเสวนา

8.1 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

8.2 มูลนิธิตะวันฉาย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

8.3 ศูนย์แก้ไขความพิการบริเวณใบหน้าและศีรษะ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

8.4 สถานรักษาแก้ไขภาวะปากแห้งเพดานโหว่และความผิดปกติของศีรษะและใบหน้า

มหาวิทยาลัยนเรศวร

8.5 โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค จังหวัดเชียงราย

8.6 มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ

8.7 วาย.เอ็ม.ซี.เอ.เชียงราย

9. งบประมาณ : โครงการแต่งเติมรอยยิ้มสดใสให้น้อง โดย มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ

โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค และวาย.เอ็ม.ซี.เอ.เชียงราย

10. กำหนดการ :

08.30 - 09.00 น. - ตรวจสอบความพร้อมในการเข้าระบบ Zoom

09.00 - 09.30 น. - เปิดการเสวนา

: กล่าวต้อนรับ / แนะนำโครงการฯ

โดย คุณพนมวรรณ อยู่ดี (เลขาธิการมูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ)

: กล่าวเปิดงาน

โดย นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

- 09.30 -10.00 น. - การทบทวนความรู้ “กระบวนการดูแลรักษาและฟื้นฟูภาวะปากแห้งเพดานโหว่แบบองค์รวม (Holistic Care) ครอบคลุมรอบด้าน (Comprehensive Care)
- ชมวีดิทัศน์ และ power point presentation
- 10.00 -10.45 น. - การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมเสวนา “การให้บริการระดับปฐมภูมิ แก่ผู้ป่วยปากแห้ง เพดานโหว่ในชุมชน ในช่วงสถานการณ์การระบาดโควิด-19 ในช่วงปีที่ผ่านมา ”
นำโดย คุณพนมวรรณ อยู่ดี เลขาธิการมูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ
- 10.45 - 10.50 น. - พัก เปลี่ยนอิริยาบถ
- 10.50 - 12.00 น. - การเสนอรณศึกษา “กิจกรรมสนับสนุนส่งเสริม เพื่อพัฒนาคุณภาพการรักษาฟื้นฟูผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งเพดานโหว่ ”
1. การส่งเสริมการบริโภคที่ดี:
- บริโภคอาหารพื้นบ้านที่มีสารโพลีเฟนอล
- กินนมแม่ เด็กปากแห้งเพดานโหว่ แข็งแรง
โดย พว.มณฑนา ปองตระกูล (โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์)
2. การตรวจประเมินการได้ยินและป้องกันการสูญเสียการได้ยิน
โดย รศ. พญ. นันทิการ์ สันสุวรรณ (ศูนย์แก้ไขความพิการบริเวณใบหน้าและศีรษะ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
ดำเนินรายการโดย คุณวัชรภรณ์ สิทธิคำทับ (ศูนย์แก้ไขความพิการบริเวณใบหน้าและศีรษะ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- 12.00 -13.00 น. - อาหารกลางวัน
- 13.00 - 14.30 น. - (ต่อ) การเสนอรณศึกษา “กิจกรรมสนับสนุนส่งเสริม เพื่อพัฒนาคุณภาพการรักษาฟื้นฟูผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งเพดานโหว่ ”
1. การเสริมสร้างสุขนิสัยแปรงฟัน
โดย ทพญ.กมนพร จงสุทธนามณี (โครงการแต่งเติมรอยยิ้มสดใสให้น้องโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค)
2. การส่งเสริมฝึกพูดเพื่อไม่ให้ติดออกเสียงซดเซย
โดย ผศ. ดร. กัลยาณี มกราภิรมย์ (โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล)
ดำเนินรายการโดย คุณฐิตา ปิติมหาชนากะ (สถานรักษาแก้ไขภาวะปากแห้งเพดานโหว่ และความผิดปกติของศีรษะและใบหน้า มหาวิทยาลัยนเรศวร)
- 14.30 – 15.30 น. - การอภิปราย “วิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมตามช่วงวัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น”
โดย 1. กบ.นพพล เลิศชนชัย (โครงการแต่งเติมรอยยิ้มสดใสให้น้อง

โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค)

2. พญ. เกศสุดา หาญสุทธิเวชกุล และคุณพิชารณ์ ก้อนแก้ว (กลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์)

ดำเนินรายการโดย คุณพนมวรรณ อยู่ดี เลขานุการมูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ

15.30-16.00 น. – การเสนอแนวทางปฏิบัติและประสบการณ์ “การติดตาม ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขอนามัยช่องปากและสุขภาพแบบองค์รวมในผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งเพดานโหว่”

โดย ทีมทันตสาธารณสุขเชียงใหม่ เพื่อการฟื้นฟู ผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งเพดานโหว่

ดำเนินรายการโดย คุณวัชรารณ์ สิริคำทับ (ศูนย์แก้ไขความพิการบริเวณใบหน้าและศีรษะ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

16.00 – 16.30 - สรุปการเสวนา และ ปิดการเสวนา